

בס"ד

ענג שבת

פרשת ויצא - וישלח

יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים
ליעלוי נשמת מרת רבקה יעקב ע"ה בת ר' יעקב ושמחה ז"ל, נפטרה ב-כ"ז בתמוז תש"ף (שנה שלושים וחמש)

י"א בכסלו ה'תשפ"א (27.11.2020)

ערב שבת קודש
עלון
דו שבועי

חפשו אותנו בפייסבוק "ענג שבת"

עלון מס' 4 (1273)
(שנה שלושים וחמש)

מועדי השבת ויצא

ער"ש מוצ"ש	יום	שעה
17.15	יום	16.00
17.16	ת"א	16.14
17.14	חיפה	16.04
17.18	ב"ש	16.18
17.16	אילת	16.11

זמני היום והלמודים היומיים:

מבט ויצא - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.50 - 4.46
זמן הנחת תפילין	5.37 - 5.32
הנץ החמה (מישור)	6.27 - 6.22
הנץ החמה (הנראה)	6.32 - 6.27
ס"ז ק"ש מג"א	8.11 - 8.07
ס"ז ק"ש הגר"א	8.57 - 8.54
חצות היום	11.32 - 11.29
מנחה גדולה	12.02 - 11.59
שקיעת החמה	16.35 - 16.36
צאת הכוכבים ב'	17.25 - 17.26

דף יומי: פסחים ז - יג

מועדי השבת וישלח

ער"ש מוצ"ש	יום	שעה
17.15	יום	15.59
17.16	ת"א	16.13
17.14	חיפה	16.03
17.18	ב"ש	16.18
17.16	אילת	16.11

זמני היום והלמודים היומיים:

מבט וישלח - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.55 - 4.51
זמן הנחת תפילין	5.42 - 5.38
הנץ החמה (מישור)	6.32 - 6.28
הנץ החמה (הנראה)	6.38 - 6.33
ס"ז ק"ש מג"א	8.14 - 8.11
ס"ז ק"ש הגר"א	9.02 - 8.58
חצות היום	11.35 - 11.32
מנחה גדולה	12.05 - 12.02
שקיעת החמה	16.36 - 16.36
צאת הכוכבים ב'	17.26 - 17.26

דף יומי: פסחים יד - כ

את העלון ניתן למצוא בפייסבוק תחת השם: "ענג שבת"

את העלון ניתן למצוא באתר www.yeshiva.org.il

וגם באתר מורשת בקטגוריית עלוני שבת www.moreshet.co.il

יו"ר העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן כתובת: רח' בלוק 3, ת"א טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054 דוא"ל: smuladv@netvision.net.il

למה לאבנים לריב

א. גמרא חולין צא: כתיב ויקח מאבני המקום וכתוב ויקח את האבן אמר רבי יצחק מלמד שנתקצצו כל אותן אבנים למקום אחד וכל אחת ואחת אומרת עליו יניח צדיק זה ראשו. תנא וכולן נבלעו באחד.

ונשאלת השאלה, יעקב אבינו לקח מאבני המקום כדי להגן על עצמו מחיות רעות, ואחרי הנס שכל האבנים נבראו מאבן אחת שהצדיק יניח ראשו עליהם, מה יגן עליו? ומה בצע בנס שכזה שרק מוזק לצדיק?

ב. לאחר מכת החושך, פרעה פונה אל משה ואומר לו: "לכו עיבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יוצג" - היינו אתם ונשיכם וטפכם תצאו ממצרים רק תשאירו כאן את הצאן והבקה לכאורה באותו רגע הרה צריך משה לשבח ולהודות לבורא, ו"לברוח" ממצרים, מבית הע"ז, ממ"ט שערי טומאה, ובמקום זאת משה מסרב ועונה לפרעה: "גם אתה תתן בדינו זבחים ועולות ועשינו לה' אלו-הינו". מדוע להתעקש על ממון? להתעקש על זוטות בזמן שנותנים לך חירות גשמית ורוחנית שכה פיללת אליה?

ג. הקב"ה מבטיח לאברהם בברית בין הבתרים "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", לאחר הבטחת שעבוד של 400 שנה, וכי זה "משתלם"? וביציאת מצרים למשה: "דבר נא באוזני העם וישאלו איש מאת רעהו... כלי כסף וכלי זהב..." ואומר רש"י נא לשון בקשה שלא יאמר אברהם, ועבדום וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. וכי יש יחס בין שעבוד מפרך שכזה ליציאה עם ממון?

ד. בתפילת "על הניסים" שאומרים בפורים מודים אנו לקב"ה שהצילנו מגזירת המן שביקש להשמיד להרוג ולאבד... בשלושה עשר לחודש שנים עשר הוא חודש אדר ושללם לבו. ושוב ישאל, מדוע עם שניצל ממוות רואה לנכון לשבח על דבר פעוט שממונו ניצל? מה יש להודות על כך שאם ח"ו הייתה בנו כליה, עוד ממונו היה נופל בידי גויים?

נראה לי שאולי הפתרון לכל השאלות טמון בהבנת העיקרון, שהחומר בעולם בא כדי לשרת את הרוח, ותפקידו לרומם אותו. ח"ל המסילת ישרים: "ואם תעמיק עוד בענין תראה, כי העולם נברא לשימוש האדם... ואם הוא שולט בעצמו ונדבק בבוראו ומשתמש מן העולם רק להיות לו לסיוע לעבוד את בוראו, הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו... ובענין אבני המקום שלקח יעקב ושם מראשותיו... עיי"ש". ולפי מה שאמרנו נבוא לענות לשאלות ששוררנו:

לא יעקב צריך לאבנים, אלא האבנים צריכות את יעקב. האבנים "תובעות" מהצדיק את שלימותן, לשרת את האדם השלם וע"י כך להגיע ליעודם כביכול, ומה לי אם הם משרתות את יעקב ע"י שמגינות עליו או שהם כרית לראשו? ואדרבה יש לריב על כך שלהיות לראשו של הצדיק זו מעלה גדולה יותר.

כך גם עניינה של יציאת מצרים להוציא את החומר מהשליטה המצרית שאצלם זה מגיע עד לעבודה זרה, ולהסביר לעולם כולו את מטרת החומר כמשרת הרוח. הקורבנות אינם מוקרבים לעבודה זרה כקיצוניות המצרית, אלא מוקרבים לקב"ה בקיצוניות הישראלית. לכן משה מסרב לצאת ממצרים מבלי שהעיקרון הזה ברור דיו, ולכן הקב"ה כורך את הוצאת הממון ממצרים יחד עם יציאת עם הרוח ממצרים. וזהו גם ההסבר לענין ההבטחה לאברהם בברית בין הבתרים שיצאו ממצרים ברכוש גדול.

זוהי גם ההודאה על הממון דוקא ב"על הניסים", לא הפחד מביזת הממון אחר כליה ח"ו הוא נושא ההודאה ב"על הניסים", אלא הפחד מכך שהממון בעולם "נכבש" על ידי הגויים ואינו מגיע לשרת את התכלית שהיהדות מבקשת בשבילו. ועל כיוונון הממון בעולם לקודש יש להודות כמו על הצלת חיים. אבני בית הכנסת העומדות בשממה בתקופה זו, זועקות אלינו שניתן להם את משמעותם. כי כן הוא: לא אנחנו צריכים לאבנים, אלא האבנים צריכות לנו.

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **שלום נעים** ב"ר משה וראובנה ז"ל, נפטר ב-י"ז בכסלו תשנ"ז. יהי זכרו ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **מינה פרל** בת **אלחנן ביסטריצר** ז"ל, נפטרה ב-י"ד בכסלו תשס"ט. יהי זכרה ברוך!

אימונים אישיים
כושר גופני, TRX, אגרוף, קרב מגע והגנה עצמית

האימונים מתבצעים בקירבת בית הלקוח בכל גוש דן

להשאלות ותאום אימון: **054-6695400**

בהנהלת שלומי חגואל חגורה שחורה - דאן 3 לחימה משולבת (MMA)

חבילת 4 אימונים ₪400
אימון יחיד ₪150

קידום העסק

NETWORK LIKE VIRAL CHAT TWEET VIDEO PODCAST SHARE INTERNET FOLLOW

חבילת פרסום ושיווק משולבת

בניית אתר אינטרנט, בניית דף פייסבוק עסקי, קידום אורגני וממומן בגוגל, קידום ממומן בפייסבוק, פרסום ומודעות בעלון *ניתן להזמין חלק מהחבילה

התקשרו לקבלת הצעה משתלמת
שלומי: **054-6695400**
054-4567571

חגואל שפיצברג
פתרונות מיתוג, שיווק ופרסום

ענג שבת

מבצעים את כל סוגי האיטום

מערכות איטום חדשניות לגגות עד 8 שנות אחריות כולל גגות מרוצפים. איטום קירות חיצוניים, טיח, תפרים, סדקים והתזת סילרים ע"י סנפלינג. צביעת קירות חיצוניים בסנפלינג. התקנת מרזבים, עבודה מקצועית ויסודית

ירון **052-4012533**

דיני השבוע ומנהיגו

לעילוי נשמת

יעקב יוסף שמעון ונחמה חיה כהן ז"ל

שבת פרשת ויצא

הפטרה: ”וירבח יעקב שדה ארם” (הושע יב, ג).

שבת פרשת וישלח

הפטרה: ”חזון עובדיה” (עובדיה א, א).

חנוכה

יום חמישי כ"ד בכסלו ערב חנוכה: במנחה אין אומרים תחנון. בערב – הדלקת נר ראשון של חנוכה.

קודם עליו לשבח מדליקים נר חנוכה בבית הכנסת. המנורה בדרום והנרות ממערב למזרח, ומדליק נר המערבי שהוא בימינו, הציבור ומי שמברך אין יוצאים בנרות חנוכה שבבית הכנסת. אם מי שברך על הנרות אין את מי להוציא בברכה שבביתו לא יברך עוד פעם שהחיינו.

בבית תהיה החנוכה בשמאל ביאתו מבחוץ בטפח הסמוך לפתח ומדליקים נר הימני הסמוך לפתח. אם אי אפשר בפתח מדליקים בחלון מצד ימין. יש לקבץ את כל בני הבית להדלקת הנר לפרסומי ניסא.

אין מדליקין מנר לנר ואין נהנין לאור נר חנוכה, אלא אם כן עבר זמן מצוות ההדלקה – חצי שעה.

סדר ההדלקה

יתחיל להדליק בליל ראשון בנר היותר ימיני, ובליל שני כשיוסיף נר אחד סמוך לו, יתחיל ויברך על הנוסח, שהוא יותר שמאלי כדי להפנות לימין וכך בכל לילה מתחיל מהנר הנוסף להדליק והולך משמאל לימין, כמו שאמרו חז"ל 'כל פנות שאתה פונה לא היא אלא דרך ימין' (משנה ברורה תרעו, ה). דעת הלבוש והט"ז שכוונת הגמרא היא להפך דהיינו שנלך מימין לשמאל. המגן אברהם נגד שיטה זו וסובר שכבר דחווה אחרונים (ראה באור הלכה ובשערי תשובה, שם).

התפילה בחנוכה

שמונה ימים אלה אומרים "על הנסים" בתפילה ובברכת המזון, ואם לא אמר – אין מחזירים אותו. אומרים "הלל" שלם בתפילת שחרית, ומברכים על ההלל כל ישראל, גם מי שאינו מברך על אמירת ההלל בראש חודש. כל יום גומרים את ההלל מאחר שכל יום היה נס מחדש. לאחר ההלל אומרים חצי קדיש (שולחן ערוך תרפג, א ומשנה ברורה). הטועה ואמר חצי הלל – עליו לחזור ולקרוא את ההלל כולו ובברכה (ביאור הלכה מט). כשאומרים הלל בתפילה יש לכוון במירתו ובראש חודש טבת יש לכוון לשם ראש חודש וגם לשם חנוכה. נראה שעצם הכוונה מספקת. בראש חודש טבת אם אמר חצי הלל – לגבי ראש חודש – יצא אבל לגבי חיוב ההלל בחנוכה צריך לחזור כאמור לעיל.

קריאה בתורה:

קוראים בתורה להזכיר חנוכת המזבח. בימי חנוכה קוראים בתורה בפרשת קרבנות הנשיאים, במדבר פרשת ושא, ל-3 קוראים (שולחן ערוך תרפג, א ובמשנה ברורה). ביום הראשון מתחילים ב'יהי ביום כלות משה', והספרדים מתחילים בפרשת ברכת כהנים, ומסיימים בקרבן היום הראשון, בשני בקרבן היום השני וכך הלאה. ביום השמיני – זאת חנוכה. בעליה לשלישי משלים את כל הימים עד 'כן עשה את המנורה' (תחילת פרשת בעלעלותן). טעו וקראו בפרשת נשיא של יום אחר, יצאו ידי חובת הקריאה (משנה ברורה תרפג, ג).

אבל – ימי חנוכה אסורים בהספד ותענית, אבל יושב שבעה בחנוכה. יש נוהגים שהאבל לא מתפלל לפני העמוד. (ביאור הלכה קלא). במשנה ברורה (תרעא, מד ו-תרפג, א) אומר שדוקא תפילת שחרית, אבל מנחה וערבית יכול האבל לגשת לעמוד.

הלל בבית האבלי: במגן אברהם קלא, 'ומשנה ברורה כ' נאמר שלא אומרים הלל כלל בבית האבל, אבל הציבור יאמרוהו לאחר מכן בביתם. לבני ספרד אין שאלה – בין האבל ובין המתפללים בביתו. אבלי הלל – כף החיים תרפג, ז וביעי אומר ח, יורה דעה, לג – דעתו היא שגם על בני אשכנז לגשת לעמוד.

במה מדליקים נרות חנוכה?

מצווה מן המובהר להדליק נרות חנוכה בשמן זית וזך ובתפילות של צמר גפן, מפני שאורם זך, והוא זכר לנר המנורה שהדליקוהו בשמן זית. אבל גם כל שאר השמנים המופתלות שאורם זך ואינו מהבהב – כשרים להדלקה. וכן כשר הנר שעושים משעווה, מחלב

או מפרפין. הנר שנותן בו השמן והפתילה צריך שיהא מהודר, משל מתכת או משל זכוכית, מצוחצח ונקי. נר של חרס אינו כשר להדלקה אלא פעם אחת, בעודו חדש. הדליק בו פעם אחת, נעשה מאוס ואינו כשר להדלקה למחרת. פתילה שהדליק בה לילה אחד, מותר מן הדיו להדליק בה גם למחר, וכן הדיו במותר השמן או בשיירי נר השעווה והפרפין, שמותר להשתמש בהם לנר חנוכה של מחר.

נס חנוכה

בימי בית שני, כשפשטה מלכות יוון על ישראל, גזרו גזרות השכיחים התורה ולהעבירם על דתם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרוצות, והצרו לישראל, וכאשר נתנו אבותינו אל לבם למסור נפשם כדי לקיים התורה, עד שריחם עליהם הקב"ה, והצילם מידם, וגברו עליהם בני החשמונאים שקמו להילחם ביוונים וניצחום. ונכנסו לבית המקדש, וטיהרו את הבית מכל טומאת עבודה זרה שהכניסו שם הגויים.

וכשבאו לחדש את עבודת בית המקדש, לא מצאו שמן טהור להדליק במנורה, כי אם פך שמן שהיה בו כדי להדליק לילה אחד. ונעשה להם נס, והדליקו ממנו שמונה ימים, עד שעשו להם שמן טהור חדש. הערב שבו חידשו את הדלקת המנורה היה אור ליום כ"ה בכסליו. ולזכר הנס שהגביר אותם הקב"ה על השונאים, ולזכר שמחתם שחזרו לקיים את התורה במסירות נפש, ולזכר הנס שעשה להם – שהספיק השמן שמונה ימים במקום יום אחד – קבעו בית דינם של חשמונאים את שמונת הימים שמיים כ"ה בכסלו ואילך, לימי חנוכה – להודות ולהלל ולהדליק נרות בבתיים.

אמרו וברותינו (שבת כג, ב) שהמקיים מצוה זו כהלכתה זוכה לבנים תלמידי חכמים, שנאמר (משלי ו) "כי נר מצוה ותורה אור", ופירש רש"י, על ידי נר מצוה בא אור של תורה. וכתב המאירי, דהיינו לעשותו בהידור רב ובדרך חיוב.

מצוות נר החנוכה:

הסוגיה התלמודית עוסקת בחג החנוכה מנקודת מבט אחת: הדלקת נר חנוכה. הסוגיה במסכת שבת (כא, ע"ב) מגדירה את מצוות הדלקת הנר, ובסופה – בתשובה לשאלת הגמרא "מאי חנוכה?" – מוסבר עניין החג, הניצחון על היוונים, ועניין נס פך השמן, שבגללו מדליקים את נרות החנוכה.

מעיקר הדין די בנר אחד בכל בית מישראל, בין שבני הבית רבים ובין שבני הבית מועטים, ונהגו ישראל להדר במצוה ולהוסיף נר אחד בכל לילה, עד שבליה האחרון מדליק שמונה נרות, ומנהג הספרדים ובני עדות המזרח, כדעת מרן, הרב עובדיה, שאחד מבני הבית מדליק, ופוסט את כל בני הבית בהדלקתו. האשכנזים נוהגים שכל אחד מבני הבית מדליק נרות חנוכה בפני עצמו.

הגמרא במסכת תענית (כה), מביאה מעשה ברבי חנינא בן דוסא, שפעם אחת אירע לבתו שטעתה ושמה בנרות שבת חומץ במקום שמן, והיתה יושבת ובוכה על כך שתיכף יכבו לה הנרות וישבו בחושך כל השבת. ראה אביה בצערה ואמר לה, בת, למה תבכי? מי שאמר לשמן וידליק הוא יאמר לחומץ וידליק. וכדבריו כן היה באמת, שדלקו לה נרות החומץ במשך כל השבת, ולא כבו אלא במוצאי שבת. הנה נס פך השמן אצל רבי חנינא בן דוסא. ולכאורה אין מה להתפעל מהנס שנעשה למכבים, שכבר היתה כזאת מעולם שיארע כן לצדיקים, שיהפוך ה' מנהגו של עולם למענם בדבר זה, ואם כן מה כל הרעש שעשו חז"ל ותיקנו תקנה לזכר נס פך השמן, ואילו את עיקר הנס, הלא הוא נס הנצחון, לא ראו לציין במעשה דומה?

אלא שנצחון צבאי, ככל שיהיה גדול, נראה שנעשה ע"י מצביא וחיליו, גם אם זה מעטים שהיכו את הרבים כך סבר הר"ן (חולין צה): שכן מנהגו של עולם ששנים או שלושה אבירי לב יניסו הרבה מן המופחדים. אבל בזכות נס פך השמן, יסתמו טענות האלי מאמינים, שכן נס פך השמן היה ללא ספק יוצא מגדרו של עולם, וכיון שכן, מגלה הוא לנו גם על שאר ניסי חנוכה שהיו כולם מאת ה'; אלא שחלק מן הנסים הם גלויים, וחלק מהם הם נסתרים, ועל הכל אנו מודים לה' יתברך בימים אלו באמירת ההלל, ובקיום תקנת חז"ל להדליק נרות חנוכה שמונה ימים. היוונים לא רצו להשמיד את ישראל פזיזת אלא רק רחונית – להעבירו על דתו, לכן ההודאה לה' היא בתפילת ההלל והדלקת הנרות ולא בסעודות מצוה (להוציא את... הללקס והסופגניות...).

פנות הרמב"ם הבהיר

הרב אהרן טולידאנו

ראש מכון טולידאנו להפצת התורה במושגי הדור, חבר לשכת הרבנות ורב קהילה באפרת

הקדמה

כפי שכבר הודענו, בכוננתנו בשנה זו להגיש בפני הקוראים קטעים נבחרים מתוך **'הרמב"ם הבהיר' בנושא השבת**. אכן השבת ממלאת תפקיד מרכזי מאוד בחיי עם ישראל.

הלכות שבת כוללות **חמש מצוות**, שתים עשרה וְשלוש לא תעשה: **א.** לְשַׁבֵּת בַּשַּׁבָּת. **ב.** לֹא לַעֲשׂוֹת בוּ מְלָאכָה. **ג.** אֵין בֵּית דִּין מְעַנֶּיֶשׁ בַּשַּׁבָּת. **ד.** לֹא לְצַאת חוּץ לְגָבוֹל בַּשַּׁבָּת. **ה.** לִקְדֹשׁ הַיּוֹם בְּיָכִיף.

מטעמי מצוות השבת ותאורן – המשך

הרמב"ם במורה נבוכים (חלק א', פרק ס"ו) מקדיש פרק למשמעות 'שביתת ה' ממלאכה' ו'מנוחתו ביום השביעי':

א. מושגים אלו מתייחסים לפסוקים: **'צִבִּיּוֹם הַשַּׁבָּת יִצְפְּנֵשׁ'** (כי תשא, שמות לא, יז), וכן **'וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת יְיָ'** (יתרו, שמות כ, י). כמובן שאין הקב"ה עושה מְלָאכָה במשמעות אנושית, ואינו זקוק לא לשביתה ולא למנוחה.

השביתה והמנוחה יוחסו לו בהשאלה, כיון שלא היתה בריאה ביום השביעי. הפסקת הבריאה ביום השביעי לא היתה למעשה אלא הפסקת דיבורו של הקב"ה – **הפסקת המאמרות**. והנה מצאנו שהפסקת דיבור נקראת שביתה בפיוק (איוב לב, א): **'וַיִּשְׁבֹּתוּ שְׁלֹשֶׁת הַאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה מִעֲנוֹת אֵת אִיּוֹב, וְהָיָא נְקֻרָת מְנוּחָה בַּסִּטּוֹק (ש"מ"א, כה, ט): וַיִּדְבְּרוּ אֵל יְיָ כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בַּשָּׁמַיִם וַיִּדְרֹג וַיִּנְחָם.**

ב. והנה, חכמינו פירשו **'וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת יְיָ'** מבניין הפעיל ולא מבניין קל, וכך אמרו: **'וַיִּנַּח לְעוֹלָמוֹ בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת יְיָ'** (בראשית רבה, פרשה י', פיסוק ו'), כלומר הקב"ה הביא **מנוחה לעולם**, ונמצא שהמנוחה מיוחסת לבריאה ולא לקב"ה.

ג. אפשר גם לפרש את דברי חכמינו בצורה אחרת: **'וַיִּנַּח'** אינו משורש 'נוח' אלא משורש 'נח', במשמעות 'הִנָּחָה והתמדת מציאות'; כלומר, בכל ששת הימים, מצב הבריאה היה דינאמי, וחוקי הטבע בה לא יציבים עדיין, אלא התפתחו בהתמדה. אבל ביום השביעי, היה **יצוב הבריאה**, וחוקיה נקבעו עם כניסת השבת.

ד. אם כן, הרמב"ם העלה כאן שני רעיונות לגבי משמעות השבת: **(1 הפסקת הבריאה, 2) ייצוב חוקי הבריאה**. והנה, בבוא שבת בראשית, מסר הקב"ה את ניהול העולם בידי האדם. השבת של הקב"ה היא שדה פעולתו של האדם ושל בחירתו. אך, כדי שהאדם לא יטעה, הגביל הקב"ה את השבת של הבריאה ע"י השבת של האדם. בשבת של האדם, משיב האדם את העולם לריבונות הבורא, חוזר אחת לשבוע כי הוא קיבל את העולם בפיקדון בלבד (ראה 'דיבור ומחשבה על מורה נבוכים' בהוצ' 'מכון טולידאנו').

מהלכות מצוות השבת ומנהיגותן נסתפק הפעם בהגדרות:

א. כל מקום שנאמר בהלכות שבת שעושה דבר מסויים **חייב**, הרי זה חייב כרת, ואם היו שם 'עדים והתראה' חייב סקילה, ואם היה שווג חייב קרבן חטאת (בבלי כריתות ב; בבלי סנהדרין נג; הרמב"ם הלכות שבת א, ב).

ב. כל מקום שנאמר שעושה דבר מסויים **פטור**, הכוונה היא שהוא פטור מן הכרת ומן הסקילה ומן הקרבן, אבל אסור לעשות אותו דבר בשבת, ואיסורו מדברי סופרים (החכמים הראשונים כמו עזרא הסופר, נקראו 'סופרים'. 'איסור מדברי סופרים' נקרא 'איסור דרבנן', כלומר איסור שאסרו חכמים כדי להרחיק את האדם משיעורן ב'איסור תורה', הנקרא גם 'איסור דאורייתא'). והעושה אותו בזדון מכין אותו **מכת מדרות** (הרמב"ם שבת א, ג).

ג. 'מכת מדרות' היא 'מלקות מדרבנן' שמכים את העובר על דברי חכמים כדי להחזירו למטב (תשובות הגאונים, סלונקי סי טו), והיא כעין 'מלקות ארבעים' מן התורה.

ד. וכן כל מקום שנאמר **אין עושים** או **אסור לעשות** כך וכך בשבת, העושה אותו דבר בזדון מכין אותו מכת מדרות (הרמב"ם שבת א, ג).

ה. כל מקום שנאמר **מותו** לעשות כך וכך, הרי זה מותר לכתחילה (הרמב"ם שבת א, ד).

ו. כל מקום שנאמר **אין חייב כלום** או **פטור מכלום** אין מכין אותו כלל (הרמב"ם שבת א, ד). כלומר יש צד איסור בעשייתו, אבל אין מכים אותו (כסף משנה שם).

חפשו אותנו בכתובות: **מכון טולידאנו** או בטל. 052-8682050

תורת המשא ומתן

עו"ד דוד שפירא

מחבר הספר תורת המשא ומתן

בפרשת ויצא, יעקב אבינו ניהל משא ומתן וסיכם תנאי עבודה 3 פעמים. (א) חודש לאחר שהגיע לחוץ, (ב) 7 שנים לאחר מכן (לאחר שגילה כי לבן החליף את רחל בלאה), ו- (ג) בתום 14 שנות עבודה.

לאחר חודש

לאחר חודש ימים, לבן ביקש מיעקב להציע לתנאי התקשרות: **"וַיֹּאמֶר לְבִן, לַיְעֶקֶב, הֲכִי-אֲחִי אַתָּה, וַעֲבַדְתִּי חָנָם; הֲגִידָה לִי, מֵה-מִשְׁפָּחָתְךָ?"** המדרש מציין כי לכאורה, יעקב הקפיד מאד בניסוח של תנאי ההסכם: "אמר לו: מכיוון שאני יודע שאנשי מקומך רמאין, לפיכך אני מברר עיסקי עמך, ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה: 'ברחל' – ולא בלאה; 'בתך' – שלא תביא אחרת מן השוק פרשה רחל; 'הקטנה' – שלא תחליף שמתוך ז' בזו" (בראשית רבה, פרשה ע – בתרגום לעברית). אם יעקב כל ז' חשש מרמאות, נראה שבנוסף ליוקים סביב 'רחל בתך הקטנה', הוא היה צריך להבהיר תנאים נלווים כמו שעות עבודה, זכויות בידע שילמד במהלך תקופת עבודתו.

לאחר שבע שנים

לבן הואשם ברמאות: **"וַיְהִי בְּבָקָר וַהֲנֵה הוּא לְאֵה וַיֹּאמֶר אֶל לְבִן מֵה זֹאת עֲשִׂיתָ לִי הֲלֹא בְּרַחֵל עֲבַדְתִּי עֲשָׂרָה שָׁנָה וְלָמָּה רָמַיתְנִי?"** המדרש מצייע כי לבן איננו היחיד שהואשם ברמאות. ד"ר הייבויר של לאה, מזכיר לנו המדרש שגם יעקב הואשם ברמאות על ידי יצחק: **"... כל הלילה היתה עשה עצמה כרחל, כיון שעמד בבקר והנה היא לאה, אמר לה, בת הרמאי למה רמית אותי, אמרה לו ואתה למה רמית אביך, כשאמר לך האתה זה בני עשו, ואמרת לו אנכי עשו בכורך, ואתה אומר למה רמיתני, ואביך לא אמר בא אחיך במרומה..."** (מדרש תנחומא (בובר) פרשת ויצא).

הפעם לבן הוא שהציע תנאים לעסקה, ויעקב הסכים. העסקה התבצעה בלי כל קושי: **"מֵלֵא שֶׁבַע זֹאת וַתִּתְּנֵה לָךְ גַּם זֹאת עֲבַדְתָּ אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים אַחֲרוֹת: וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב בֵּן וַיִּמְלֵא שֶׁבַע זֹאת וַתִּתֵּן לוֹ אֶת רַחֵל בָּתּוֹ לוֹ לְאִשְׁתּוֹ."** כנראה, שד"בן הוא זה שמציע תנאי עבודה, הוא עומד בהם.

לאחר 14 שנה

כמו לפני 14 שנים, גם הפעם יעקב נדרש להציע ראשון את תנאי העבודה שלו ללבן: **"וַיֹּאמֶר נִקְבְּה שְׂכָרְךָ עָלַי וְאֵתְנָה: וַיֹּאמֶר אֶלָּו אַתָּה יְדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ ... וְעַתָּה מֵתִי אֲעִשֶׂה גַם אֲנִי לְבִיתְךָ:"** דיישת יעקב מנוסחת כבבקה למשהו קטן ללא ערך משמעותי: **"אֲעִבֶד בְּכָל צְאוֹךָ הַיּוֹם הַזֶּה מֵשָׁם בַּל שֶׁה וְתֹלֵא וְכָל שֶׁה חוּם בְּכֶשֶׁבִים וְתֹלֵא וְנִקְד בְּעֵזִים וְהִיא שְׂכָרִי."** לבן מיד מסכים: **"וַיֹּאמֶר לְבִן לוֹ יְהִי כְדַבְּרְךָ."** יעקב לא סיפר ללבן שבנידו ידע ייחודי שיאפשר לו להרוויח גם מלקיחת רק צאן "סוג ב" ממקנהו של לבן. במילים של הספרנו, יעקב "פרץ את גבול ההצלחה המורגלת במלאכת מרעה הצאן".

ההצלחה הכלכלית המדהימה של יעקב נגמרה בפיצוץ וטענות לגניבת רכוש: **"וַיִּשְׁמַע אֵת דְּבָרֵי בְּנֵי לְבָן לֵאמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאִבְנָיו וַיִּמְאָשֶׁר לְאִבְנָיו עֲשִׂה אֵת כָּל הַכֶּבֶד הַזֶּה." יתכן שבני לבן התכוונו "לכל אשר לאבינו" במובן של זכויות יוצרים בידע. גם לבן האשים את יעקב בגניבה כמה וכמה פעמים: **"וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת לֶב לְבָן, וַיֹּאמֶר לְבָן לַיְעֶקֶב מֵה עֲשִׂיתָ וַתִּגְנֹב אֶת לְבָבִי?"** למה נחבאתי לְבָרְךָ וַתִּגְנֹב אֹתִי וְלֹא הֲגַדְתָּ לִּי, וגם "למה גנבת את אלהי". דעת זקנים זקנים מבעלי התוספות כותב כי יעקב "עשה רמאות". לפי דעת זקנים, יעקב אמר ללבן בתנאי שלו הסר משם כל שה נקוד וטלוא וכל שה חום בכשבים וגו' ר"ל הקטנים כדי שלא יאמרו גנובי הם אתי אבל הגדולים לא אמר לו להסיר כדי שיוליד ממותן והוא שינה את התנאי והסיר אפילו הגדולים כדכתיב יוסר ביום ההוא את התישים וגו' אפי' הגדולים לפיכך עשה יעקב כל מה שיכול לעשות". כלומר, ניתן להצדיק את ההתנהלות הבעייתית של יעקב בכך שלבן היפר את תנאי העסקה.**

מה היה קורה אם יעקב היה מספר ללבן כי יש לו דרך להפוך את הצאן סוג ב' לנכסים שווים? אם היע הייחודי של יעקב קדם לקופותו בבית לבן, אולי לבן לא היה חוש שרימו אותו. מצד שני, אם יעקב קיבל את הידע הייחודי במהלך עבודתו אצל לבן, אולי היה עליו לספר ללבן שהוא מתכוון לעשות שימוש בידע שקיבל כחלק מתנאי ההסכם? אולי לבן היה מסכים.

משא ומתן באמונה דורשת גילוי נאות בין הצדדים, ובמיוחד כשמדובר במעביד ועובד.